รูปแบบอักขรวิธีไทยและลักษณะภาษาไทย ที่ปรากฏบนจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน

รักชนก เสมามอญ[1]
เก็จมณี บุตรดีขันธ์[2]
บุญเลิศ วิวรรณ์[3]

รับบทความ 02 พฤศจิกายน 2567 แก้ไขบทความ 25 พฤศจิกายน 2567 ตอบรับ 21 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

รูปแบบอักษรและอักขรวิธีไทยที่ปรากฏในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน ประกอบด้วย รูปแบบอักษรทั้งพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และเครื่องหมาย โดยพยัญชนะมีจำนวน 33 รูป ได้แก่ ๓ ๑ ๒ ๓ ๓ ๑ ๑ ๑ ๓ ๓ ๓

The Thai Orthographic Style and Characteristics of the Thai Language Found on the Inscription of Wat Phra Yuen, Lamphun Province

Rakchanok Semamorn[1]
Kejmanee Budhdeekan[2]
Boonlert Wiwan[3]

Received 02 November 2024; revised 25 November 2024; accepted 21 December 2024

Abstract

Thai script and orthographic style found on the inscription of Wat Phra Yuen, Lamphun Province. Include consonants, vowels, tonal markers, and diacritical marks. There are 33 consonants: ๏ ๏ ๏

Keywords: Thai Orthographic Style, Characteristics of the Thai, The Inscription

บทนำ

จารึกวัดพระยืนเป็นศิลาจารึกอักษรไทยที่พบเป็นหลักแรกในล้านนา มีลักษณะเป็นจารึกหินชนวน หรือหินดินดาน สีเทา รูปใบสีมา ขนาดสูง 90 เซนติเมตร กว้าง 55 เซนติเมตร หนา 10.5 เซนติเมตร ระบุปีที่จารึก คือ จ.ศ. 731 หรือ พ.ศ. 1913 ในสมัยรัชกาลของพญากือนา กษัตริย์แห่งราชวงศ์มังราย นครเชียงใหม่ ซึ่งตรงกับสมัยพญาลิไทแห่งกรุงสุโขทัย จารึกด้วยอักษรไทย (ลายสือไทสุโขทัยแบบอาลักษณ์) มีเนื้อความ 2 ด้านรวม 81 บรรทัด ด้านที่ 1 มี 40 บรรทัด และด้านที่ 2 มี 41 บรรทัด

เนื้อความในจารึก ด้านที่ 1 กล่าวถึงการขึ้นมาของพระมหาสุมนเถระ พญากือนาจึงทรงให้ราชบุรุษไปอาราธนามาจากสุโขทัย เพื่อเผยแผ่พุทธศาสนาในล้านนา ในปี พ.ศ. 1912 และทรงจัดการต้อนรับอย่างมโหฬาร และอัญเชิญให้พำนักที่วัดพระยืน เมื่อพระมหาสุมณเถระเห็นวัดดูเก่าแก่แล้ว จึงดำริจะปฏิสังขรณ์ใหม่ ด้านที่ 2 กล่าวถึงการบูรณะ และปฏิสังขรณ์ศาสนสถานในวัดพระยืน รวมทั้งพระเจดีย์ด้วย กล่าวคือ มีการสร้างพระพุทธรูปยืนเพิ่มอีก 3 องค์ คือทิศตะวันตก ทิศเหนือ และ ทิศใต้ ซึ่งเดิมมีเพียง 1 องค์ ทางทิศตะวันออก

เนื้อความอาจแบ่งได้ 6 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 (ด้านที่ 1 บรรทัดที่ 1-14) เริ่มต้นด้วยบทไหว้ครู และกล่าวถึงพระราชประวัติของเจ้าท้าวสองแสนนาหรือพระเจ้ากือนา ตอนที่ 2 (บรรทัดที่ 14-20) พรรณนาคุณธรรมของพระมหาสุมณเถร เป็นผู้สงบเสงี่ยม มีความอดทน กตัญญู และรอบรู้ในพระอรรถธรรม ตอนที่ 3 (บรรทัดที่ 20-30) เล่าถึงวันที่พระมหาสุมณเถรเดินทางมาถึงนครหริภุญชัย และพระเจ้ากือนาเสด็จไปรับพร้อมด้วยเสนาข้าราชบริพาร พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการทั้งหลาย ทรงอัญเชิญพระมหาเถรเข้าในพระพิหาร ถวายกุฎีและโปรดแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดพระยืน ตอนที่ 4 (บรรทัดที่ 30-34) กล่าวถึงความเลื่อมใสศรัทธาของผู้คนในเมืองกุมกาม เชียงใหม่ และหริภุญชัย ที่มีต่อพระมหาเถร ตอนที่ 5 (บรรทัดที่ 34-40 และด้านที่ 2 บรรทัดที่ 1-18) กล่าวถึงการ

เริ่มต้นปฏิสังขรณ์วัดพระยืน ตอนที่ 6 (บรรทัดที่ 18-41) กล่าวถึงระยะเวลาการก่อสร้างและงานฉลอง

ศิลาจารึกหลักนี้ ศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเดส์ นำไปลงพิมพ์ในวารสาร BEFEO เล่มที่ 25, พ.ศ. 2468 พร้อมด้วยคำแปลเป็นภาษาฝรั่งเศส เป็นเหตุให้นักศึกษาต่างประเทศอ้างถึงศิลาจารึกหลักนี้เสมอมา 32 ปีต่อมาศิลาจารึกหลักนี้ได้ลงพิมพ์เป็นภาษาไทยในวารสารศิลปากร ปีที่ 1 เล่ม 1 พ.ศ. 2500 อีก 9 ปีต่อมาได้รวบรวมไว้ในประชุมศิลาจารึก ภาคที่ 3 เป็นหลักที่ 62 เป็นจารึกอักษรไทยหลักแรกที่พบทางภาคเหนือและเป็นหลักฐานสำคัญด้านประวัติศาสตร์ไทยล้านนา มีคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ทำให้ทราบถึงพระราชประวัติ และการเสวยราชย์ของพระเจ้ากือนา นอกจากนี้ ทำให้ทราบถึงความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชาวไทยล้านนา ความร่วมแรงร่วมใจกันปฏิสังขรณ์วัดพระยืน จะเห็นได้ว่าชาวไทยลานนาไม่ได้แตกต่างไปจากชาวไทยสุโขทัย รวมทั้งอักขรวิธีที่ปรากฏในจารึกวัดพระยืนที่ใช้อักษรอาลักษณ์สุโขทัยเป็นแม่แบบอีกด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาอักขรวิธีไทยที่ปรากฏในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน
2. เพื่อศึกษาลักษณะการใช้ภาษาไทยที่ปรากฏในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน

แนวคิดในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง **“รูปแบบอักขรวิธีไทยและลักษณะภาษาไทยที่ปรากฏบนจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน”** ผู้ศึกษาได้ใช้แนวคิดด้านอักขรวิธีไทยของ ธวัช ปุณโณทก (2541) จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ (2555) และบุญเลิศ วิวรรณ์ (2563) ลักษณะการใช้ภาษาไทยของพระยาอุปกิตศิลปสาร (2480)

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตการวิจัยในครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะศึกษาเฉพาะอักขรวิธี และลักษณะการใช้ภาษาไทยที่ปรากฏในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน ที่ถูกพบเป็นหลักแรกในล้านนา ระบุปี

ที่จารึกคือ พ.ศ. 1913 จารึกด้วยอักษรไทย มีเนื้อความ 2 ด้าน รวม 81 บรรทัด ด้านที่ 1 มี 40 บรรทัด ด้านที่ 2 มี 41 บรรทัด โดยผู้ศึกษาจะดูจากขอบเขต จารึกภาคที่ 8 จารึกสุโขทัย จารึกวัดพระยืนหน้า 127-136 จัดพิมพ์ พ.ศ. 2547

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบรูปแบบอักขรวิธีไทยที่ปรากฏบนจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน
2. ทำให้ทราบถึงลักษณะของภาษาไทยที่ปรากฏบนจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “รูปแบบอักขรวิธีไทยและลักษณะภาษาไทยที่ปรากฏบนจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน” ผู้ศึกษาจะนำเสนอประเด็นศึกษา ดังต่อไปนี้

1. อักขรวิธีไทยที่ปรากฏในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน

ศิลาจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน เป็นจารึกภาษาไทยหลักแรก และเก่าแก่ที่สุดที่ค้นพบทางภาคเหนือโดยลักษณะตัวอักษรและอักขรวิธีเป็นแบบของสุโขทัยแท้ ๆ รายละเอียด ดังนี้

1.1. ลักษณะอักษรที่ปรากฏในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน

ลักษณะอักษรที่ปรากฏในจารึกวัดพระยืน ผู้ศึกษาพบว่าจารึกวัดพระยืนปรากฏลักษณะของอักษร และอักขรวิธีมีลักษณะเป็นลายสือไทย สุโขทัยแบบอาลักษณ์ โดยมีลักษณะการใช้ที่น่าสนใจ ดังนี้

1.1.1 รูปแบบพยัญชนะ

รูปแบบอักษร หมายถึง รูปแบบของพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ตัวเลข และเครื่องหมายที่ปรากฏ ในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน ซึ่งผู้ศึกษาพบว่า มีรูปพยัญชนะจำนวน 33 รูป คือ ᨠ ᨡ ᨣ ᨤ ᨥ ᨦ ᨧ ᨨ ᨩ ᨪ ᨫ ᨬ ᨭ ᨮ ᨯ ᨰ ᨱ ᨲ ᨳ ᨴ ᨵ ᨶ ᨷ ᨸ ᨹ ᨺ ᨻ ᨼ ᨽ ᨾ ᨿ ᩀ ᩁ ᩂ ᩃ ᩄ ᩅ ᩆ ᩇ ᩈ ᩉ โดยการเปรียบเทียบกับอักษรไทยในปัจจุบัน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงรูปพยัญชนะทั้ง 33 ตัว ในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน

๓	๑	๒	๓	๓	๓	๑	๑		๑
ก	ข	ฃ	ค	ฅ	ฆ	ง	จ	ฉ	ช

๑		๓						๓	๓	๓	๓	๓	๓	๓	๓
ซ	ฌ	ญ	ฎ	ฏ	ฐ	ฑ	ฒ	ณ	ด	ต	ถ	ท	ธ	น	บ

๑	๓	๑	๓		๓	๓	๓	๓	๓	๑		
ป	ผ	ฝ	พ	ฟ	ภ	ม	ย	ร	ล	ว	ศ	ษ

๑	๓		๑	
ส	ห	ฬ	อ	ฮ

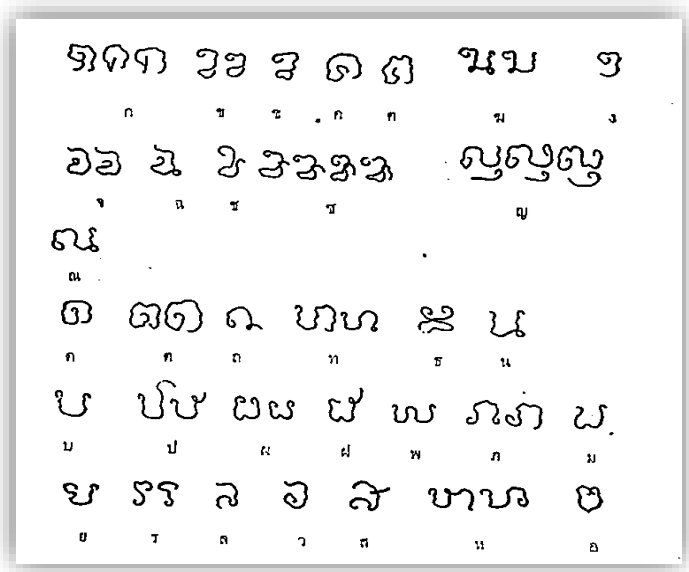

ภาพที่ 1 พยัญชนะที่ปรากฏในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน

1.1.2 รูปแบบสระ

รูปสระที่พบในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน สระมีจำนวน 15 รูป ได้แก่ ะ า ิ ี ุ ู เ แ เ-ีย ็ -ิว ไ ใ เ-า ำ โดยการเปรียบเทียบกับอักษรไทยในปัจจุบัน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงรูปสระทั้ง 15 ตัว ที่ปรากฏในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน

ะ	า	ิ	ี	ุ	ู	เ	แ	เ-ีย	โ

-ิว	ไ	ใ	เ-า	ำ
อำ	ไ	ใ	เอา	อำ

ภาพที่ 2 สระที่ปรากฏในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน

1.1.3 รูปวรรณยุกต์

รูปวรรณยุกต์ที่ปรากฏพบว่ามีจำนวน 2 รูป ได้แก่ วรรณยุกต์เอก และวรรณยุกต์โท ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงรูปวรรณยุกต์ 2 ตัว ที่ปรากฏในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน

ไ	๊
ไ	้

ภาพที่ 3 วรรณยุกต์ที่ปรากฏในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน

1.1.4 รูปแบบตัวเลข

ตัวเลขที่พบในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน พบเพียง 1 ตัว ได้แก่ 1 2 และ 7 ดังภาพต่อไปนี้

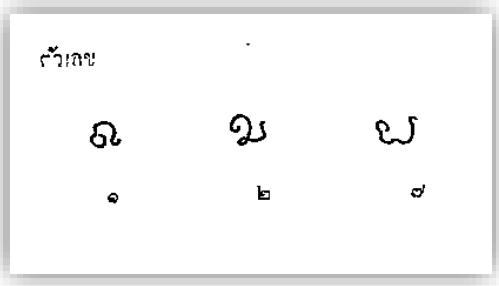

รูปภาพที่ 4 ตัวเลขที่ปรากฏในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน

1.1.5 รูปแบบเครื่องหมาย

เครื่องหมายที่พบในจารึกวัดพระยืน ปรากฏหนึ่งรูป ได้แก่ เครื่องหมายนฤคหิต อำ

(ญาณกรเตญูตากอปรดวยเปรญาแลสีลาจารบุญสำภาร)

1.2 รูปแบบอักขรวิธีไทยที่ปรากฏจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน

รูปแบบอักขรวิธีไทย หมายถึง รูปแบบการประกอบสร้างคำ วลี และประโยค ที่ปรากฏในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน ซึ่งมีทั้งรูปแบบการใช้พยัญชนะ การใช้สระ การใช้วรรณยุกต์ และการใช้เครื่องหมาย ดังนี้

1.2.1 การใช้สระ

การใช้สระ คือ ลักษณะการใช้เครื่องหมายแทนเสียงที่เปล่งออกมาตามหลักภาษา ประสมกับพยัญชนะเพื่อให้ออกเสียงเป็นพยางค์หรือคำเป็นลักษณะที่ปรากฏในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน

1.2.1.1 มีการใช้สระอิ แทน สระอีและสระอือ เช่นคำว่า จึง เป็น “จิง” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำจารึก	จิงไดเสวียราช ไชสรีมีสกกมีบุญฤสเตชะตบะหนกกหนา
ปริวรรต	จิงไดเสวียราช ไชสรีมีสกกมีบุญฤสเตชะตบะหนกกหนา
คำอ่าน	จึงได้เสวยราชชัยศรีมีศักดิ์มีบุญฤทธิ์เดชะตบะหนักหนา

1.2.1.2 การใช้รูปสระเออ ปรากฏใช้ ๒ รูป ได้แก่ เอิอ เอิ และ เอ ตัวอย่างเช่น

คำจารึก	ꪉꪊꪖꪕꪒꪫꪕꪫꪱꪫꪱꪫꪱ

คำจารึก	ᩈᩁᩁᩣᩅᩉᩁᩮᩈᩃᩣᩅᩣᩁᩥᨠᩮᩣᩅᩣᩅᩣᩅᩣᩁᩈᩈᩮᩣᩅᩣᩁᩣᩈᩮᩣᩁᩈᩁᩁᩣᩅᩣ

1.2.2.4 ใช้พยัญชนะ ส เป็นตัวสะกด เช่น ฉลาด เป็น ฉลาส

คำจารึก	รูลาส์ในโวหาร
ปริวรรต	รูลาสในโวหาร
คำอ่าน	รู้ฉลาดในโวหาร

1.2.3 การใช้เครื่องหมาย

1.2.3.1 ไม่ปรากฏไม้ไต่คู้ เช่นคำว่า เป็น เขียนว่า “เปน” ตัวอย่างเช่น

คำจารึก	ผูเป็นลูกรกกแกพรญาผายู
ปริวรรต	ผูเปนลูกรกกแกพรญาผายู
คำอ่าน	ผู้เป็นลูกแก่พญาผายู

1.2.3.2 ไม่ปรากฏการใช้เครื่องหมายทัณฑฆาต เช่นคำว่า สงฆ์ เป็น “สงฆ” ตัวอย่างเช่น

คำจารึก	จิงลีลาพาดวยสิสคนตนลวนผูดีญูมอาริยสงฆ
ปริวรรต	จิงลีลามาดวยสิสคนตนลวนผูดีญูมอาริยสงฆ
คำอ่าน	จึงลีลามาด้วยศิษย์คนตนล้วนผู้ดีย่อมอริยสงฆ์

1.2.3.3 การใช้เครื่องหมายนฤคหิต ปรากฏการใช้นฤคหิตแทนเสียงสระ ตัวอย่างเช่น

คำจารึก	ญาณกรเตญูตากอปรดวยเปรญาแลสีลาจารบุญสำภาร
ปริวรรต	ญาณกรเตญูตากอปรดวยเปรญาแลสีลาจารบุญสำภาร
คำอ่าน	ญาณกรัตตัญญุตากอปรด้วยปัญญาและศีลาจารบุญสมภาร

คำจารึก	กาโขไทยคาบนนนบมีไดมาแลพอยจิงใหไปบำบวงสรวง
ปริวรรต	กโขไทยคาบนนนบมีไดมาแลพอยจิงใหไปบำบวงสรวง
คำอ่าน	สุโขทัยคาบนั้นบ่มิได้มาแลพอยจึงให้ไปบำบวงสรวง

จากตัวอย่างข้างต้น มีการใช้เครื่องหมายนฤคหิตแทนเสียง สระโอะ คำว่า “สำภาร” เป็น “สมภาร” และใช้เครื่องหมายนฤคหิตประกอบเป็นสระอำที่ใช้เขียนในปัจจุบัน

1.2.4 การใช้วรรณยุกต์

การใช้วรรณยุกต์ คือ ลักษณะการใช้วรรณยุกต์สำหรับการเขียนคำ ซึ่งบางครั้งอาจจะ ใช้หรือไม่ใช้ก็ได้ซึ่งปรากฏในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1.2.4.1 คำที่ไม่ปรากฏรูปวรรณยุกต์ในจารึกวัดพระยืน เช่น

คำจารึก	“...ฤนีษนนษาฮารเถาเถาเถยอลาษนษาฉลาบาปร...”
ปริวรรต	“...กนือนนอาจารเถาแกแตชววกอนหากกทำปร...”
คำอ่าน	อันอาจารย์เถ้าแก่แต่ชั่วก่อนหากกระทำประ

1.2.4.2 ปรากฏรูปวรรณยุกต์จัตวา อ๋ แทนรูปวรรณยุกต์โท อ้ เช่น

คำจารึก	“...พระพุทธรูปษยืนษนนสถิตษยู**ฉานษ์ลา...**”
ปริวรรต	“...พระพุทธรูปอยืนอนนสถิตอยู<u>ด้าน</u>ปลา...”
คำอ่าน	พระพุทธรูปยืนอันสถิตอยู่ด้านปลา

1.2.5 การใช้ตัวเลข

การใช้ตัวเลขที่ปรากฏในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน ปรากฏเป็นตัวหนังสือในการบอกจำนวนบอกวันและเดือน ส่วนปีปรากฏเป็นตัวเลข ตัวอย่างเช่น

คำจารึก	ษิงห์ษาแรฉาษาคูฉาบษนบนนลองพระษยืนเบ็นเจาษีในปีรฉาว **เดิษนญีษษฉลาวผด๋า**อนน์ษาอนนฉาวบเสดอนนเผงอนนสูฉารพาร
ปริวรรต	จิงใหแรกทคุกบอนบนนลงงพระอยืนเปนเจานี้ในปีรกา<u>เดือนญือ</u><u>อกสามคำ</u>วนนไทวนนกาบเสดวนนเมงวนนสุกรพาร
คำอ่าน	จึงให้แรกทคุกบ่อนบัลลังก์พระยืนเป็นเจ้านี้ในปีระกาเดือนยี่ออกสามค่ำวันไทยวันกาบเส็ดวันเม็งวันศุกร์พาร

คำจารึก	***สฆงปี***นนนลวพฆวบ
ปริวรรต	สองปีนนนสามคาบ
คำอ่าน	สองปีนั้นสามคาบ

2. ลักษณะภาษาไทยที่ปรากฏในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน

ผู้ศึกษาได้กำหนดประเด็นศึกษาลักษณะภาษาไทย ได้แก่ ชนิดของคำแบ่งออกเป็นคำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำสันธาน

2.1 คำนาม คือ คำที่ใช้บอกชื่อคน สัตว์ สิ่งของ โดยแบ่งย่อยเป็น สามานยนาม วิสามานยนาม สมุหนาม ลักษณนาม และอาการนาม การใช้คำนามที่ปรากฏในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน มีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 สามานยนาม หรือนามทั่วไป ปรากฏคำว่า “มหาเถร” เช่น

> *“...**มหาเถร**เป็นเจ้าจึงตรีได้ด้วยกำลังปัญญา จัก...”*
> (จารึกวัดพระยืนด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๓๘)

2.1.2 วิสามานยนาม หรือนามเฉพาะ ปรากฏคำว่า “พญาคำฟู พญามังราย มหาสุมนเถร” เช่น

> *“...เป็นหลานแก่**พญาคำฟู** เป็นเหลนแก่**พญามังราย**...”*
> *(จารึกวัดพระยืนด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๓-๔)*

> *“...พระมหาเถรเป็นเจ้าผู้หนึ่งชื่อ **มหาสุมนเถร** อันอยู่ในนครสุ-...”*
> *(จารึกวัดพระยืนด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๙)*

2.1.3 สมุหนาม นามบอกหมวดหมู่ ปรากฏคำว่า ฝูงสงฆ์ ฝูงคน ฝูงอุบาสก อุบาสิกา เช่น

> *“...เจ้าแล**ฝูงสงฆ์**ทั้งหลายด้วยจตุปัจจัยอันควรดี ฝูงคนอั-...”*
> (จารึกวัดพระยืนด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๓๐)

จากประโยคข้างต้นพบการใช้สมุหนาม คือนามบอกหมวดหมู่ ปรากฏคำว่า “ฝูง” นำหน้าคำนาม ได้แก่คำว่า “สงฆ์” เป็น “ฝูงสงฆ์” ซึ่งในปัจจุบันใช้คำว่า “คณะ” เพื่อบอกหมวดหมู่ เป็น “คณะสงฆ์”

2.2 คำสรรพนาม คือ เป็นคำที่ใช้แทนชื่อต่าง ๆ แบ่งออกเป็น บุรุษสรรพนาม ประพันธสรรพนาม วิภาคสรรพนาม นิยมสรรพนาม อนิยมสรรพนาม ปฤจฉาสรรพนาม การใช้คำสรรพนามที่ปรากฏในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน มีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 บุรุษสรรพนาม ปรากฏคำว่า ท่าน เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ ๓ คำว่า เจ้า เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ ๒ เช่น

> *“...เพียรภาวนาเมื่อ**ท่าน**เป็นเจ้ามานั้น ในปีระกาเดือนเจียง...”*
> (จารึกวัดพระยืนด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๒๐)

> *“...**เจ้า**มาอยู่บ่มีนานเท่าใด **ท่าน**จึงรำเพิง...”*
> (จารึกวัดพระยืนด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๓๕)

2.2.2 ประพันธสรรพนาม คือ สรรพนามแทนนามที่ติดต่อกันข้างหน้า คำที่ใช้กันมาก ได้แก่ ที่ ซึ่ง อัน และผู้ ปรากฏเป็น

> *“...**อัน**ธรรมิกราช**ผู้**เป็นลูกรักแก่พญาผายู...”*
> (จารึกวัดพระยืนด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๒-๓)

จากประโยคข้างต้นเป็นประพันธสรรพนาม เนื่องจากปรากฏคำว่า “อัน” และ “ผู้” ซึ่งใช้แทนนาม “ธรรมิกราช” อยู่ในตำแหน่งที่ติดกับนาม

2.3 คำกริยา คือ คำที่แสดงอาการของนาม แบ่งออกเป็น อกรรมกริยา สกรรมกริยา วิกตรรถกริยา กริยานุเคราะห์ การใช้คำกริยาที่ปรากฏในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน มีรายละเอียดดังนี้

2.3.1 อกรรมกริยา คือ คำกริยาที่ไม่ต้องมีกรรมมารับ ปรากฏเป็น

*“...อีกทั้งคน**ร้องไห้**อื้อดาสะท้านทั่วทั้งนครหริภุ-...”*
(จารึกวัดพระยืนด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๒๖)

2.3.2 สกรรมกริยา คือ คำกริยาที่ต้องมีกรรมมารับ ปรากฏเป็น

*“...ก เจ้าขุนลูกมนตรีทั้งหลายยายกัน ให้**ถือ**กระทงข้าวตอกดอ-...”*
(จารึกวัดพระยืนด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๒๓)

2.3.3 วิกตรรถกริยา ปรากฏเป็น

“...อันว่าพระเศลาจารึกเจ้าท้าวสองแสนนา อันธรรมิกราชผู้**เป็น**ลูกรักแก่พญาผายู...”
(จารึกวัดพระยืนด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๒-๓)

“...ต่นั้นจึงบังเกิด**เป็น**บุญธรรมหนักหนา...”
(จารึกวัดพระยืนด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๓๔)

จากประโยคข้างต้นปรากฏวิกตรรถกริยา คำว่า “เป็น” ซึ่งเป็นคำกริยาที่ไม่มีเนื้อความในตัว ต้องอาศัยเนื้อความของวิกัติการกหรือการกอื่นที่อยู่ท้ายจึงจะทำให้ใจความสมบูรณ์ ได้แก่ “เป็นบุญธรรม” คำว่า “เป็น” ประกอบกับคำนาม “บุญธรรม” หรือ “เป็นลูกรัก” คำว่า “เป็น” ประกอบกับคำนาม “ลูกรัก”

2.4 คำวิเศษณ์ แบ่งเป็น ลักษณวิเศษณ์ กาลวิเศษณ์ สถานวิเศษณ์ ประมาณวิเศษณ์ นิยมวิเศษณ์ อนิยมวิเศษณ์ ปฤจฉาวิเศษณ์ ประติชญาวิเศษณ์ ประติเษธวิเศษณ์ ประพันธวิเศษณ์ การใช้คำวิเศษณ์ที่ปรากฏในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 ประมาณวิเศษณ์ คำวิเศษณ์บอกจำนวน ปรากฏเป็น

"...จึงบำเรอแก่พระมหาเถรเป็นเจ้าแลฝูงสงฆ์**ทั้งหลาย**ด้วยจตุปัจจัยอันควรดี..."
(จารึกวัดพระยืนด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๒๙-๓๐)

"...พระมหาเถรเป็นเจ้าจึงให้บอกแก่ฝูงอุบาสกอุบาสิกามหาชนคนทั้งหลายท่านสัปปุริสและฝูง**นั้น**..."
(จารึกวัดพระยืนด้านที่ ๒ บรรทัดที่ ๖-๘)

"...พระพุทธรูปยืนทั้ง**สาม**คน อันมีหนด้านใต้ ด้านเหนือ..."
(จารึกวัดพระยืนด้านที่ ๒ บรรทัดที่ ๑๕)

2.4.2 สถานวิเศษณ์ คำวิเศษณ์บอกสถานที่ ปรากฏเป็น

"...พระพุทธรูปยืนทั้งสามคน อันมีหนด้าน**ใต้** ด้าน**เหนือ**..."
(จารึกวัดพระยืนด้านที่ ๒ บรรทัดที่ ๑๕)

2.4.3 นิยมวิเศษณ์ เป็นคำวิเศษณ์บอกกำหนดขอบเขตของความหมายชัดเจน ปรากฏเป็น

"...ผิจักอุปมาไปดังมหาไพชยนต์ปราสาท**นั้น**ตายแล..."
(จารึกวัดพระยืนด้านที่ ๒ บรรทัดที่ ๒๙)

"...พระมหาเถรเป็นเจ้าจึงให้บอกแก่ฝูงอุบาสกอุบาสิกามหาชนคนทั้งหลายท่านสัปปุริสและฝูง**นั้น**..."
(จารึกวัดพระยืนด้านที่ ๒ บรรทัดที่ ๖-๘)

2.5 คำบุพบท การใช้คำบุพบทที่ปรากฏในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน ปรากฏเป็น

> “... เขามีใจศรัทธา**แก่**พระมหาเถรเป็นเจ้าบางคนเข้าบวชจำศีลกระทำวีระอันดีแห่งสำนักพระมหาเถรเป็นเจ้า...”
>
> (จารึกวัดพระยืนด้านที่ ๑บรรทัดที่ ๓๒-๓๓)

> “...จึงบำเรอ**แก่**พระมหาเถรเป็นเจ้าแลฝูงสงฆ์ทั้งหลายด้วยจตุปัจจัยอันควรดี...”
>
> (จารึกวัดพระยืนด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๒๙-๓๐)

จากประโยคข้างต้นพบการใช้คำบุพบทบอกฐานะเป็นผู้รับ ปรากฏคำว่า “แก่” เป็น “บำเรอแก่พระมหาเถร”

2.6 คำสันธาน จำแนกออกเป็นเชื่อมความคล้อยตามกัน เชื่อมความขัดแย้งกัน เชื่อมความต่างตอนกัน เชื่อมความเป็นเหตุเป็นผล เชื่อมความที่เลือกเอา เชื่อมความแบ่งรับรอง และเชื่อมใจความเพื่อให้สละสลวย การใช้คำสันธานที่ปรากฏในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน ปรากฏดังนี้

2.6.1 เชื่อมความคล้อยตามกัน ปรากฏเป็น

> “ ...แตรสังข์มานกังสดาลมรทงค์ดงเดือดเสียงเลิศเสียงก้อง**อีกทั้ง**คนร้องโห่อื้อดาสะท้านทั่วนครหริภุญชัยแล”
>
> (จารึกวัดพระยืนด้านที่ ๑บรรทัดที่ ๒๕-๒๖)

> “...อีกทั้งคนร้องโห่อื้อดาสะท้านทั่วนครหริภุญชัยแล **จึง**ไปรับพระมหาเถรเป็นเจ้าอัญเชิญเข้ามาในพระพีหาร...”
>
> (จารึกวัดพระยืนด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๒๖-๒๘)

> “...ท่านพญาธรรมิกราชให้ทานแปลงปราสาทอันหนึ่ง**และ**ประดับงามดีหนักหนา...”
>
> (จารึกวัดพระยืนด้านที่ ๒ บรรทัดที่ ๒๗-๒๘)

บทสรุป

ศิลาจารึกลานนาไทยที่สร้างขึ้นในระหว่างปี พ.ศ. 1900 – 1950 ค้นพบเพียงหลักเดียวคือจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน ถือเป็นจารึกที่เก่าแก่ที่สุดที่ค้นพบทางภาคเหนือ จะเห็นได้ว่า ลักษณะของตัวอักษรเป็นแบบสุโขทัยอย่างแท้จริง

การศึกษาลักษณะอักษร และอักขรวิธีไทยที่ปรากฏบนจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน ผู้ศึกษาพบว่าจารึกวัดพระยืน ปรากฏลักษณะของรูปแบบอักษร และ อักขรวิธีมีลักษณะเป็นลายสือไท สุโขทัยแบบอาลักษณ์ ซึ่งผู้ศึกษาพบว่า มีรูปพยัญชนะจำนวน 33 รูป คือ ก ข ฃ ค ฅ ฆ ง จ ฉ ช ซ ฌ ญ ฑ ฒ ณ ด ต ถ ท ธ น บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม ย ร ล ว ศ ษ ส ห ฬ อ ฮ ไม่ปรากฏ ฐ ฏ ฑ ฒ ฟ ศ ษ พบสระจำนวน 15 รูป ได้แก่ ะ า ิ ี ึ ื ุ ู เ แ โ ใ ไ ำ รูปวรรณยุกต์ที่ปรากฏ พบว่ามีจำนวน 2 รูป ได้แก่ วรรณยุกต์เอก ่ และ วรรณยุกต์โท ้ อักขรวิธีที่ปรากฏในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน ใช้ตัวอักษร มีทั้งส่วนที่พัฒนาขึ้นมาจากอักขรวิธีลายสือไทยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช และส่วนที่ใช้อักขรวิธีเช่นเดียวกับอักขรวิธีแบบขอมโบราณ กล่าวคือ การใช้ตำแหน่งสระวางอยู่รอบพยัญชนะเพื่อให้อ่านง่ายขึ้น การใช้สระที่ปรากฏในจารึกวัดพระยืน มีการใช้สระอีแทนสระอึ สระเออที่มีตัวสะกดในจารึกวัดพระยืน จะไม่มีสระอิ เช่นคำว่า อันเชิญ เป็น ่เอญ หรือคำบางคำควรใช้สระใอไม้ม้วน แต่ใช้สระใอไม้มลาย ส่วนการใช้พยัญชนะที่ปรากฏในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน คำบางคำไม่ปรากฏการใช้ไม้หันอากาศ แต่จะซ้ำตัวสะกด เช่นเดียวกับอักขรวิธีในลายสือไทย สมัยสุโขทัย หรือคำบางคำมีลักษณะการเขียนตัวสะกดเป็นพยัญชนะตัวเชิง

ลักษณะการใช้ภาษาไทยที่ปรากฏในจารึกวัดพระยืนจังหวัดลำพูน ผู้ศึกษาได้กำหนดประเด็นศึกษาลักษณะภาษาไทย ได้แก่ ชนิดของคำ แบ่งออกเป็นคำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำสันธาน และคำอุทาน โดยใช้แนวคิดของพระยาอุปกิตศิลปสาร ปรากฏคำนาม คือ คำที่ใช้บอกชื่อคน สิ่งของ และสถานที่ พบคำนามประเภท สามานยนาม วิสามานยนาม และสมุหนาม เช่น พระพุทธรูป อุบาสก อุบาสิกา พระมหาเถรเป็นเจ้า ท่านพญามหาธรรมิกราช พญาผายู พญาคำฟู พบทั้งนามเรียกทั่วไป และชื่อเฉพาะเพื่อเรียกบุคคลดังกล่าว อีกทั้งยังพบนามเพื่อบอกหมวดหมู่

หรือกลุ่มคนที่มีจำนวนมาก เช่น ฝูงสงฆ์ เมื่อเปรียบเทียบกับปัจจุบัน จะไม่ใช้คำว่า “ฝูง” กับพระสงฆ์ที่มีกว่าหนึ่งรูป ซึ่งเปลี่ยนมาใช้คำว่า “คณะสงฆ์” ปรากฏการใช้คำสรรพนาม ปรากฏคำว่า “ท่าน” และ “เจ้า” เมื่อกล่าวถึงคู่สนทนา หรือบุคคลที่กล่าวถึง อีกทั้งการใช้คำสันธาน คำในจารึกวัดพระยืนจะปรากฏคำว่า “แล และ อีกทั้ง” เพื่อเชื่อมใจความแบบคล้อยตามกัน ไม่ปรากฏคำว่า “กับ” นอกจากนี้ยังปรากฏคำที่บอกเวลา บอกจำนวน และสถานที่แทนการใช้คำนาม หรือใช้คำกำหนดขอบเขตของความหมายอย่างชัดเจน เช่น ใต้ เหนือ นั้น ทั้งหลาย ศิลาจารึกหลักนี้เป็นตัวเชื่อมต่อในฐานะเป็นมรดกของโลก ในการส่งอิทธิพลให้อักษรล้านนาแบบฝักขาม และยังไปสัมพันธ์กับอักษรบนลานทองทั้งสองแผ่น ซึ่งแสดงให้เห็นอิทธิพลแบบล้านนา-มอญ ที่ใช้กับอักษรธรรมล้านนารุ่นต่อมา รวมทั้งยังเป็นแม่แบบของอักษรขอมไทยรุ่นหลังคือในสมัยอยุธยาตอนต้นถึงรัชกาลที่ 5 อีกด้วย

รายการอ้างอิง

จำปา เยื้องเจริญ และคณะ. 2533. “จารึกวัดพระยืน”, ใน **วิเคราะห์ศิลาจารึกในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หริภุญไชย**. กรุงเทพฯ: หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร, 78-80.

ฉ่ำ ทองคำวรรณ. 2526. “ศิลาจารึกวัดพระยืน พุทธศักราช 1913”, ใน **จารึกสมัยสุโขทัย**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 90-101.

ฉ่ำ ทองคำวรรณ. 2500. **คำอ่านศิลาจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน**. ศิลปากร, 1(1): 61-69.

พระยาอุปกิตศิลปสาร. 2531. **หลักภาษาไทย (อักขรวิธี วจีวิภาค วากยสัมพันธ์ ฉันทลักษณ์)**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.